

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH
HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI
DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya
Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
LIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas.
Cuba, Puerto Rico y Extranger, 5

CATALUNYA PINTORESCA

A VILADEMAT.—UNA MASIA

Fot. T. Esqurol

UNA QÜESTIÓ GRAVÍSSIMA

Els Hospitals de Barcelona

I

PRELIMINARS

VAN passats ja alguns anys desde la mort de don Pau Gil, ocorreguda á París; qual patrici legá en son testament una suma de molta importancia á Barcelona pera la construcció de un Hospital.

Si 'l generós donador pogués tornar per un moment á la vida, estich segur que diria:

—Una de las causas que 'm mogueren á destinar una bona part de la meva fortuna á la construcció de un Hospital, fou el noble desitj de posar remey á una necessitat benéfica que 's deixava sentir en la populosa ciutat de Barcelona, ahont ja feya molt temps que no trobavan llit disponible la major part dels malalts pobres que, 'n necessitavan. Suposo que desde bon principi 'ls marmessors per mí designats, haurán dedicat tot el seu esforç y 'l seu zel á cumplir la meva última voluntat, y que ja no 's donará 'l cas botxornós de qu' en una ciutat civilisada, per falta de hospitalisació morin malalts al mitj del carrer, ó en un recó qualsevol, abandonats y sense assistencia. A veure, donchs: acompanyeume al Hospital, al meu Hospital: tinch ansia de veure la meva obra.

¡Pobre D. Pau Gil! ¡Pobre filántropo generós! ¡Que 'n quedaria de parat, quan li donguessin compte de la realitat de las cosas!

Del seu rich y piados llegat, fins ara, poden haver-se'n gaudit tals ó quals personas; pero no n' han tocat cap benefici 'ls pobres. ¡Y 'l temps que tardarán, si es que algún día arriban á disfrutarlos!

D. Pau, com home práctic, s' escriuixiria al examinar la gestió dels seus marmessors, lenta, desidia, desconcertada... y tal vegada alguna cosa més, que D. Pau, ab sa mirada de negociant expert, descobrixa desseguida.

Veuria en quina forma 's va practicar la liquidació de l' herencia, y á quin tipo va efectuar-se 'l cambi de franchs en pessetas: computaria 'ls interessos legals que la suma sense empleo havia de redituar per unir-se y acreixer el capital: discerniria fins á quin punt, tractant-se de un' obra benéfica y cívica á la vegada, podían els marmessors aspirar á percibir un tant per cent en concepte d' executors testamentaris pera cumplir péssimament una comanda piadosa, que venían obligats á realisar-la bé y de franch: s' enteraria de la disputada intervenció qu' en l' assumpto va reclamar y obtenir la Junta Provincial de Beneficencia, per enfrenar las pretensions de dits marmessors... y diria:

—Valgam Deu! ¡Y quants enredos en una cosa tan senzilla con la que jo vaig ordenar, facilitant medis sobrats pera portarla á terme! Pero vamos á veure: ¿ahont es l' Hospital? Acompayem 'hi!

Llavoras li haurían de dir que l' Hospital, després de tant temps, encare está per fer. Que si 's comensa, corre perill de quedar-se á mitj camí. Y qu' en aquestas condicions difícilment arribará á servir may pel seu objecte. En lloch del Hospital habilitat, no podrián ensenyarli més que un gran projecte sobre 'l paper... y un inevitable fracás en perspectiva. Els pobres malalts que no troban llit, sacrificats á l' exaltació de un arquitecte somiador y displicent. Una necessitat benéfica de carácter urgentíssim y cada día més imperiós, posposada á las lucubracions

vanitosas de la gloria més legítima de la nostra terra.

Crech que al arribar aquí D. Pau s' indignaria, exclamant:

—Aixó es un deliri!... Vamos á veure: ¿per qué 'us havíau de separar de las instruccions precisas consignadas en el meu testament? ¿Per qué no las havíau de cumplir al peu de la lletra? ¿Ab quin dret vos haveu atrevit á vulnerarlas?

Y se 'n tornaria al sepulcre, plé d' enuig, desesperat, malehint als que de tal manera han desnaturat y destruhit l' obra bona y santa ab que tractá de favorir á la ciutat de Barcelona.

* *

Havía disposat D. Pau Gil, que, previ concurs de arquitectes, s' alsés un Hospital, y que l' edifici s' oferís al Ajuntament de Barcelona, en representació de la ciutat.

L' oferta, no obstant, va fer-se avants de temps, es á dir avants de que comensés la construcció del edifici, sense que l' Ajuntament se determinés á acceptarla. Entre tant els executors testamentaris havían adquirit uns terrenos á las Corts de Sarriá, pagant-los, segons se diu, á un preu exorbitant; havían fet també 'l concurs mencionat en el testament, acomodant l' edifici á la configuració dels terrenos adquirits. Fou premiat un projecte... Y tot d' una 's cambiá de rumbo.

S' iniciá la idea de cedir l' Hospital de Sant Pau á la Junta del Hospital de la Santa Creu. Ja no 's tractá de fer un nossocomi aïslat, sino de englobarlo en un altre major que fa moltíssims anys té ideat construhir aquella benéfica Junta per quan disposi de recursos. L' obra de D. Pau Gil quedava absorbi-da en l' obra del Hospital general.

A primera vista semblava práctica aquesta solució; pero prompte s' havia de veure que no n' era, y cada día s' anirá veient que se separa més y més de la realitat.

Radican els terrenos del Hospital de la Santa Creu, en la Travessera de Gracia, dessota del Hôtel Casanovas, y era precís adquirirne de nous junt als mateixos per enquibirhi l' Hospital de Sant Pau. Aixís, donchs, resultavan inservibles els que s' havían comprat en las Corts de Sarriá, á un preu tan costós. Y 's feu una permuta á totas llums gravosa dels uns ab els altres. Se donaren els de las Corts que son més extensos y més cars, pels de la Travessera, més reduhits y més baratos. El benefici á favor del propietari, al qual no s' exigí la més mínima compensació. Un negoci per l' istil dels que solía fer en Robert ab las cabras.

Cambiat l' emplacament del Hospital de Sant Pau, y refundit aquest ab el de la Santa Creu, resultava inútil el primitiu concurs, com també 'l projecte premiat. Un grapat de diners tirats al carrer miserablement.

Podia, y en certa manera devia procedirse á un nou concurs, si es que 's volía cumplir puntualment la voluntat de D. Pau Gil. Pero se 'n prescindí per complert. Sens dupte 's considerá que l' Hospital de Sant Pau ja havia perdut la seva personalitat desde 'l punt que s' havia decidit englobarlo en l' Hospital de la Santa Creu. Res, donchs, de concursos: res de donar compliment á las disposicions del testador. D. Pau Gil es mort y no es fácil que reclami. Els marmessors han demostrat, ab las sevas dilacions y enredos, que més que la rápida construcció del Hospital els hi interessa que la cosa duri y s' eternisi.

Per altra part quedava una rica breva disponible, y la Junta del Hospital de la Santa Creu, en plena efervescencia catalanista, y, en menyspreu dels ar-

quitectes barcelonins, determiná adjudicarla sense més ni més á D. Lluís Doménech y Montaner.

Lo que diria la Junta:

—¿Quina necessitat hi ha de concursos? ¿Qui podrà may no dirém que atrevir-se á lluytar, sino ni tan sols alsar la vista davant de la gloria més legítima de la nostra terra?

Y ja tenim al Gran Arquitecte en disposició de immortalisarse. Més de dos anys s' ha pres pera efectuar els treballs preliminars, pera fer els estudis previs, pera trassar els plans generals dels nous hospitals de Barcelona. Prop de dos anys també han transcorregut desde que ab gran solemnitat fou enterrada la primera pedra. ¿Quánts ne passarán, quánts ne serán necessaris avants de que 'ls pobres malalts, que avuy encare no troban llit en el vell Hospital de la Santa Creu, puguin trobarlo sisquera en qualsevol pabelló del nou Hospital de la Travessera?

Ecco il problema.

Nosaltres creyém que se 'n morirán molts cents, avants de que puguin disfrutar de aquest consol... y es més: se 'ns figura que cap de las personas que han intervingut en l' assumpto veurá terminada l' obra del somniador arquitecte de qui bé pot dirse, parodiant una locució francesa, qu' está fent *des Hópiteaux en Espagne*.

Las dificultats naturals ab que lluyta desde bon principi ja deuen comensar á ferli comprendre aixís. Y menos mal que aquestas dificultats se presentin ara al comensar. Perque si l' Hospital, tal com está projectat, ha de quedar

en l' ayre després de realizadas obras de importancia, en ellas s' acabarà de dissipar miserablement el ja mermat llegat de D. Pau Gil. Y si per un acás arribés á construhirse del tot, fora la ruina complerta y total del Hospital de la Santa Creu.

Aquests dos extréms, tots dos prou graves, son els que 'ns proposém dilucidar en successius articles.

P. DEL O.

NOTAS DE TARDOR

I

Al cap d' un branquilló una fulla groga
qu' assota 'l vent crudel,
tremola y s' estremeix en sa sgonía,
apar que al arbre don' l' últim adeu.

De sopte ab fort embat una ventada
l' arrenca brutalment;
per l' espay aleteja esma perduda
com aucellet ferit de mortal tret.

Cau per ff. Donant toms y arrossegantse
ruta incerta segueix,
mes una paret vella 'l pas barrantli
l' atura secament.

Resta allí breus moments, fins qu' altra
brunzint el vent de gel [volta
d' allí la treu y ab brossa barrejanla
mes lluny se la endú prest.

—¿Qué diu, que 'l poble ja ha comensat á desmontarho pel seu compte?

—Prou paciència ha tingut! Al nostre temps aquestas áligas ja haurían sigut arrossegadas Boria avall.

CASSADORS

—¿Per qué riu? ¿Perque hi posat patins al gos?...
¿Que 's pensa que aixó la descansa poch á la bestia?

—¡Ah, no! Ab las armas no convé jugarhi. Per xó jo, que no veji la cassa á prop, no trech l' escopeta de la funda.

II

Adeu, gaya aureneta, ja que 'm deixas!
Adeu, gaya aureneta, ja que marxas
en busca de una terra mes florida
hont porta cants d' auceíl y perfums l' ayre.

Sí, veshi á aquella terra, cuyta, vólahi
que aquesta, alé de mort arreu escampa
y aquí pobra aureneta 't morirías
com les flors que la brisa perfumavan.

Sí, veshi á aquella terra, cuyta, vólahi
que allí potser algú t' espera ab ansia
com t' espera y t' anyora ab greu tristesa
el niuhet que hi deixares.

Y quan aquí la gaya primavera
Natura haja vestit ab novas galas,
aquella terra deixa y torna prompte
que al veure buyt ton niu se 'm glassa l' ánima.

Adeu, gaya aureneta, ja que 'm deixas!
Adeu, bella aureneta, ja que marxas!...

J. BOSCH Y ROMAGUERA

L' ANADA A ZARAGOSSA

Aixó es cosa feta.

Aceptant el nostre Ajuntament l' amable invitació de la corporació municipal zaragossana y cedint més que á altra cosa als impulsos de la opinió barcelonina, que no cab en la pell de contenta al veure que 'ls seus representants li han surtit tan barbians y tan amichs de la gresca, els ilustres concejals, en comissió que encare no se sab si constará de deu, de vint ó de trenta individus, marxan un día d'aquests á la capital d' Aragó.

Y com que qui pega primer, pega dos cops, y la carinyosa amistat que ab els senyors de la majoria ens uneix, ens permet estar perfectament al tanto

del assumpto, comprenent l' amistat dels nostres lectors per saber lo que passarà aquells días á Zaragoza, aném á adelantarnos als aconteixements, relatantlos *á priori* el cóm y el qué de l' alegre excursió, á fi de que si — ¡Deu no ho permeti! — per qualsevol rellans arribés á suspendre's, ja que no puguin empassarse tot el trago, tinguin al menos la satisfacció de saborejar aquest deliciós tast.

¿Amos allá, donchs?

—Amos.

Baixant del luxós tren especial—perque ja saben vostés que 's tracta de tren especial y tot—la rumbosa comissió barcelonina fa la seva entrada á Zaragoza al só d' una marxa triomfal, composta expressament per en Mundi que, com no ignoran els nostres lectors, toca regularment el violí.

Els baturros que, al peu de la estació, esperan la arribada de la brillant comitiva, la reben ab aplausos y crits.

—¡Vivan los representantes de la ciudad más rica de E-paña!

—¡Gracias, gracias!—contestan inclinantse ls regidors barcelonins, recordantse involuntariament de que las brigadas de la llimpiesa encare han de cobrar la paga del mes passat.

Y comensan els treballs d' instalació.

—¿Ahónt hem d' allotjarnos?—pregunta 'l més práctic de la colla.

—A la fonda millor que hi hagi á la ciutat,—respon, sense pensarsh'hi gayre, un altre regidor, casi tan práctic com ell.

—Mirin—els observa un curiós compassiu—que 'ls ho farán pagar molt car...

—Ens es igual. ¡Com que 'ls gastos no corren á cárrech nostre!...

Ja 'ls tenim aposentats. Nets de cara y de mans y convenientment mudada la camisa, els concejals barcelonins surten al balcó de la fonda pera rebre la ovació del poble que, guitarra en mà, espera á baix á la plassa.

Un vehí del barri de Sant Pau s' adelanta una mica y 's posa á cantar:

«Bien venidos seáis, señores,
á la tierra aragonesa,
pueblo que ná más admite
que á la gente de vergüenza.»

Els regidors se miran ab bastanta sorpresa, preguntantse si alló va realment per ells; pero, un altre baturro reclama silenci y, sense donarlos temps per contestarse, enjega una segona copla:

«La gente que se pasea
y luce y gasta el parné,
demuestra que allá en su casa
no tiene ya ná que hacer.»

Animat pel exemple, un concejal barceloní creu arribada l' hora de tornar obsequi per obsequi y, inclinantse sobre la barana del balcó, canta ab veu robusta y sonora:

No estranyeu que 'ns divertím
y 'ns donguém tanta importancia;

tot aixó no 'ns costa res;
la Pubilla es la que paga.

Aplausos y crits de diverses menas. Després d' un rato més de jota y saragata, la multitud va dispersantse poch á poch. Es l' hora de dinar.

El tech d' introducció que 'ls edils barcelonins se donan á n' ells mateixos y als zaragoasans invitats, es dels que forman época. ¡Quin modo de prodigar els plats escullits y de vessar el xampany!

Poch acostumats á aquelles solemnitats heliogabalescas, els senzills aragonesos se mostren verdaerament encantats y no 's recatan de manifestarho.

—¿Voleu dir que no 'n feu una mica massa?

—¿De qué? ¿De menjar y beure d' aquesta manera?... A Barcelona sempre ho fém aixís. Pregunteuho al caixer del municipi, y us ensenyará 'ls comptes dels fondistas.

—¿Pero aquest despilfarró no ocasionará la ruina de la ciutat?

—¡Cál... A una població com la nostra, que ja té cinch mil duros diaris de déficit, no li vé d' aquí.—

El moment dels brindis resulta colossal. Agrahits per la visita, els regidors aragonesos ofereixen noblement la seva casa y alsan la copa per la prosperitat de Catalunya. En quant als nostres concejals

no cal dir que s' eleven, com de costum, á una altura imponderable. En Manolito Gázquez s' hauria quedat de pedra. Parlan d' en Fiva ler, d' en Lanuza y del rector de Vallfogona; entonan un himne als vins de Carinyena, germans—diuhen—de la malvasía de Sitges; proclaman la unió del Ebro y 'l Bogatell y juran que no pararán fins que la Rambla de Catalunya arribi á las portas del temple del Pilar...

Y vingan abressadas, y vinga xampany, y vingan puros de l' Habana...

Seguint aquesta pauta, es inútil advertir que á las vintiquatre horas de trobarse 'ls nostres representants á Zaragoza, de las quinze mil pessetas votadas per la excursió ja no 'n queda ni un xavo.

Pero, lo que diuhen ells, l' últim día quan, després d' haver corregut la *mar de juergas*, se despeixen dels néts d' en Goya y en Palafox, cantant coplas desde las finestretas del *sleeping-car*:

Hem gastat més del que 'ns creyam,
pero aixó no 'ns amohina:
votarem un suplement...
y santa bona María...

A. MARCH

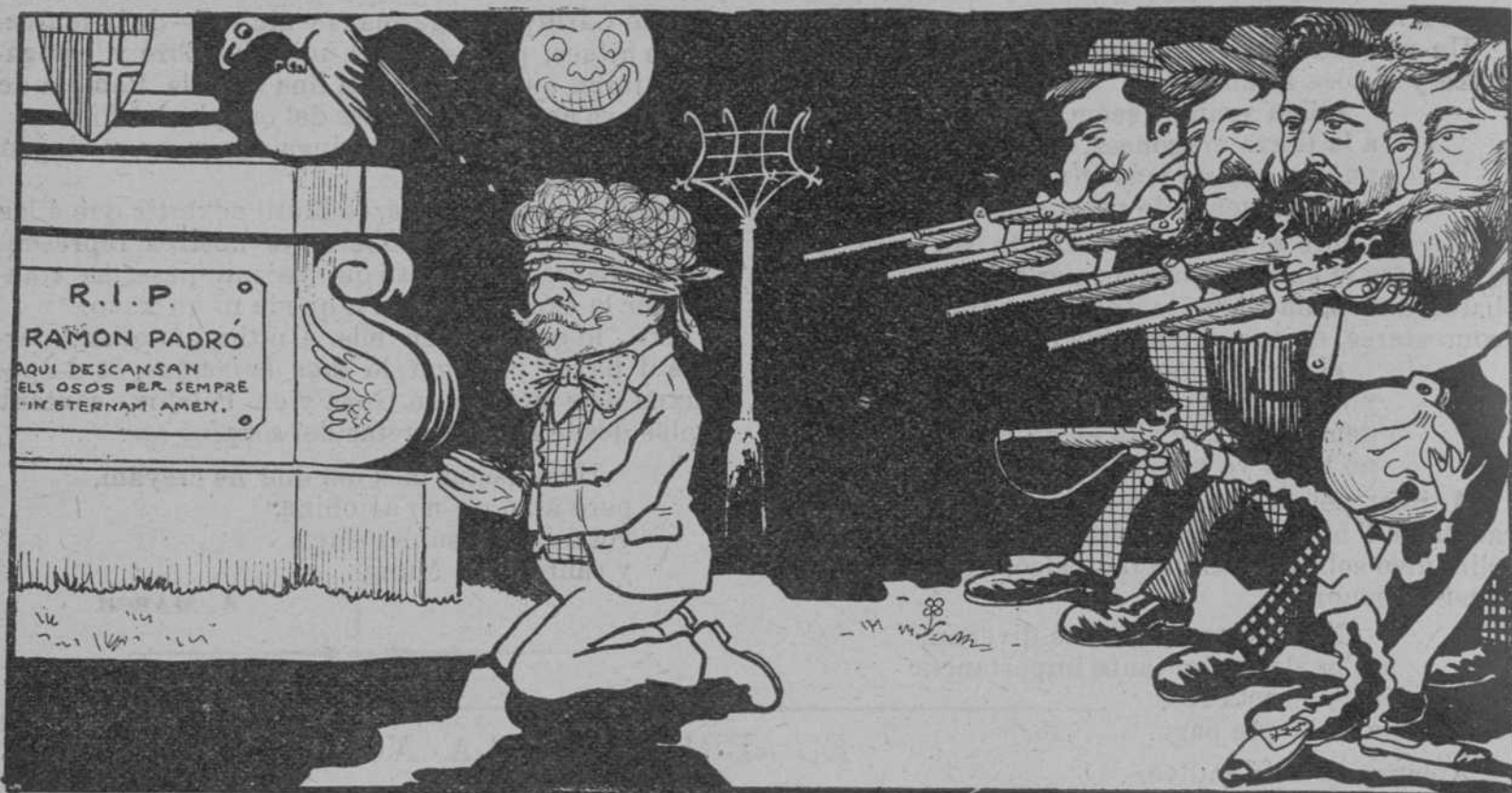
EL «BRUSI» DE LA NOCHE

—¿No se 'n dona vergonya, á la seva edat, de rondar á aquestas horas pels carrers?

EL DRAMA DE LA PLASSA DE CATALUNYA

(L' ÚLTIM REDOLÍ DE L' AUCA)

Con aplauso general,
sentenciado es Ramonet
á la pena capital.

A UN PERDUT

No tindrás tú mala feyna
si á tothom has d' explicar
las miserables traficas,
els traballs de baixa má,
las inquinas, las envejas
y altres dits y fets qu' están
en relació molt directa
ab lo brut ó ab lo trivial.

Sembla talment, perdulari,
qu' estigui 'l mon limitat
en el círcol de ta llengua
retalladora y infernal,
y cerquis ab tas mentidas
doná á entendre als ignorants
qu' es un vici la modestia,
y una virtut l' infamar...

J. BAUCCELLS PRAT

AB LA LLEY A LA MA

—Senyora...

—Digui.

—Lo que vosté está fent ab mí d' un quant temps
á n' aquesta part es un abús, y estich resolt á que
aquest abús s' acabi.

—No comprench...

—¿No? Escolti. ¿Ignora vosté que 'ls seus ulls son
hermosíssims? ¿No li consta de sobra que la seva
boca es celestial? ¿S' atrevirá á negar que 'l seu gar-
bo y la seva gracia son d' un efecte irresistible y
decissiu per tot cor una mica impresionable?

—Possible es que sigui com vosté assegura; pero
continúo sense veure l' abús de que ha comensat
parlantme.

—¡Fingiment, senyora, fingiment y res més!..
Pero no importa: á pesar de la seva afectada igno-

rancia, vosté sab positivament, perque massa m' ho
deu haver conegut, que ab la seva boca, ab els seus
ulls y ab el seu garbo está torturant, martirizant,
fent patir extraordinariament el meu cor.

—¿Y qué?

—¿Y qué?.. ¿De manera que confessa y encare
diu y qué? ¿A la qüenta vosté 's figura que aixó pot
ferse impunement y sense rebre el menor cástich?
¡Ah, senyora, y qué equivocadíssima viul!.. Ja ha
passat el temps del coqueteig lliure y autonóm.
El treball de seducció á que vosté 's dedica... Per
que suposo que no negará que aixó es un treball
com un altre...

—No tinch cap inconvenient en reconéixeho
aixís.

—Donchs bé: el treball de seducció, de inflama-
ció dels cors, á que vosté 's dedica, sense reparar
en quin día de la senmana 'ns trobém...

—Pero ¿qué tenen que veure 'ls días de la sen-
mana ab els raigs dels meus ulls, el somris de la
meva boca y la gracia del meu cos?

—¡Infelís!.. Aquí justament está l' intríngulis de
la cosa; aquest es el baluart de la meva venjansa.
Si fins ara podia vosté atormentarme, sempre que
volgués, ab las sevas miradas de sirena terrestre,
desde avuy endavant queda aixó subjecte á certs
límits. *Santo y bueno* que 'ls días laborables abusi
vosté de l' influencia moral que sobre meu exerceix
y 'm traspassi ab las fletxas dels seus ulls; pero 'ls
diumenges, ¡ah! lo qu' es els diumenges, ¡pobre de
vosté que al veurem pel carrer s' atreueixi á ferme
patir gens!..

—¿Per qué?

—¿Per qué?.. Perque 'l Govern m' ampara. ¿Co-
neix vosté la lley del Descans dominical? Escolti lo
que diu el seu article primer: «Queda prohibido en
domingo el trabajo que se efectúe con publicidad.»
Veji si aquest article no l' agafa á vosté de mitj á
mitj. Vosté m' acribilla ab els seus ulls; per lo tant,

traballa. Vosté ho fa aixó al mitj del carrer; ergo, treballa ab publicitat. ¿Qué li sembla?

—Pues, me sembla que s'equivoca vosté llastimosament, donchs si l'article primer de la Lley del descans diu lo que vosté acaba de recordarme, l'article sisé diu lo que ara vaig á repetirli: «Se exceptúan de la prohibición: 1.º Los trabajos que no sean susceptibles de interrupciones...»

—¿Y l'seu no s'pot interrompre?

—No, senyor.

—¿Per quín motiu?

—Per... lo que segueix dihent l'article sisé: «Por la índole de las necesidades que satisfacen.»

—¿Y quína necessitat satisfá el seu treball?

—¡Pues frioleral.. La necessitat d'agradar, de ser admirada, d'inspirar passións..

—¡Ah! No l'cepto jo aquesta excusa. Perque hi ha que tenir en compte que vosté, al faltar á la lley, comet un doble delict: treballa vosté y 'm fa treballar á mí, no deixantme sossegar en tot el sant diumenge.

—Ho sento, molt, pero no sé qué dirli.

—¡Ja sabrá dirli l'arcalde á vosté.. Article 11: «Las infracciones de la Ley serán castigadas, cuando se trabaje por cuenta propia, con multa de una á veinticinco pesetas.»

—¡Vaji á passeig!..

—¿A passeig?.. ¡A l'arcaldía, á denunciarla immediament!..

MATÍAS BONAFÉ

LLIBRES

QUAN SE FA NOSA, *novela per J. Pous y Pagés.*—Després de haverse donat á conèixer ventatjosament en l'escena catalana, l'Sr. Pous y Pagés ha embestit el camp de la novela... y per cert que lo que més sorpren al llegir la que tenim á la vista es que sigui tan distinta de las obras escénicas en tots els seus aspectes.

No hi ha que buscar en *Quan se fa nosa* res enterament que trascendeixi á teatro: ni un argument qu'encadeni l'interés, ni aquella condensació qu'exigeixen las produccions teatrals. Tot es en la novela observació, descripció minuciosa y anàlisis dels personatjes y del medi ambient especial en que viuben. En aquest punt el Sr. Pous observa fidelment els cánons de l'escola realista.

Y s'ha de confessar que se'n surt admirablement en la pintura que fa de certas dolorosos miserias subsistents en la població rural ampurdanesa.

Quan se fa nosa es un interessant document humá, que tanca una historia trista y dolorosa, despertant en el lector els sentiments de la compassió. Y aquest document, literariament considerat es singularment castís, genuinament ampurdanés, contribuint á enriquir, ab sos giros y mots, estudiats en la boca del poble, una de las molts modalitats de nostra llengua catalana.

També baix aquest aspecte del llenguatge se distingeix la granada y vigorosa concepció del Sr. Pous y Pagés.

BIBLIOTECA SOCIOLOGICA INTERNACIONAL.—Desde l'última vegada que ns ocuparem de aquesta Biblioteca tan recomenabre per lo ben triat de sos autors, com per sas condicions econòmicas que la posan al alcans de tothom, s'ha enriquit ab algunas novas produccions, entre las quals portém rebudas las següents:

La Evolución de las Creencias y de las Doctrinas políticas, per de Greef, ilustre catedràtic de la Universitat nova de Bruselas. Es admirable la perspicacia ab que determina las fases de la transformació que s'ha anat operant en la societat de las vagas creencias, en doctrinas positives.

La cuestión social es una cuestión moral, per H. Ziegler, catedràtic de la Universitat de Strasburgo. Un estudi de fonda transcendencia que sembla fet ab la sana idea de

fer ressaltar el caràcter étnich qu'entranya la qüestió social, causa de tantas lluytas. Estudi que per estar basat rigurosament en els enunciats de la ciencia sociológica, té més consistencia que certas encíclicas ab las quals els poders espirituals dogmàtics creueren en el seu temps haver descubert el Mediterrani.

El feminismo en las sociedades modernas, per E. González Blanco, sociolòch espanyol que ocupa dignament un lloch en la present Biblioteca al costat de las celebritats extrangeras. El problema del feminisme está tractat en els tres volums que conté l'obra, ab tota l'amplitud desitjable. Previa una preparació biológica, psicológica, antropológica y histórica, estudia la qüestió desde l'punt de vista domèstich, econòmic, estètic, moral, intelectual, jurídic y religiós, y en tots aquests aspectes desde un punt de vista elevadíssim en el qual brillan esatretament unidas las qualitats del pensador y l'erudit.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

.. *Quatre versos*, de Ramón E. Bassegoda.—Nova edició corriejada y aumentada. La majoria de aquestas composicions son acentuadament catalanistas; pero es un verdader poeta qui las ha escritas y com á tal es precis respectarlo y fins aplaudirlo. L'art ha sigut sempre pera nosaltres un camp neutral, en el qual no hi coneixém més que dos termes: lo bó y lo dolent.

.. *Certamen literari organissat amb motiu de les fires y festes de l'any 1903 á la ciutat de Mallorca.*—Conté un gran número de traballs en prosa y vers que afrontan la comparació ab els millors volums de nostres Jochs Florals.

.. *El descans dominical.*—Estudi étich premiat en el Certamen de que s'acaba de fer esment y degut á mossén Andreu Pont y Llodrà.

RATA SABIA

PRINCIPAL

La temporada comensará demá dissapte.

Al efecte s'han realissat en el vell teatro algunas obras de restauració y de llimpiesa, de llimpiesa principalment, qu'era lo que més necessitava. Molt celebrarem que ab aquestas condicions de comoditat y sobre tot ab l'esforç de la companyia de la Tubau, que s'hi instala per l'arch temps, recobri el famós teatro tota la importancia que 's mereix per sa antigua y gloriosa historia y per sas inmillorables qualitats acústicas. Barcelona s'aurá de pendre á empenyo l sostenirli, evitant aixís la seva desaparició tantas y tantas vegadas anunciada y que fora una verdadera desgracia que arribés á consumarse.

ROMEA

S'han reproduhit algunas produccions del *Teatre intim*, tals com *Misteri de dolor* y *El Barber de Sevilla*, encare que ab menos intimitat y ab no tanta concentració artística, com quan sigueren estrenadas per la companyia de'n Gual.

Per aquesta nit está anunciat el primer estreno important de la temporada, y dich important per recaure en una producció en tres actes.

Se titula *L'endemá de bodas*, pertany al género cómic y es original del Sr. Pous y Pagés.

Cal desitjarli, com als casats de fresch, una lluna de mel llarga y venturosa.

TÍVOLI—CIRCO EQUÈSTRE

La reparició de las vistosas germanas Dainef ha sigut acullida ab molt agrado pel públic que acostuma á frequentar el Circo del Sr. Alegria.

La veritat que cada una d'ellas inclús aquella tan opíparament dotada, y totas juntas, ab els seus ágils exer-

REYS SENSE CORONA

J. Cabrinety 1906

El rey del desert, la reyna de l' ayguera y 'l reyet de casa.

Dibuix de J. Cabrinety

cicis y ab la seva exuberant joventut, son ben dignas l'apellido del seu empresari
Constituheixen un espectacle animat y sobre tot alegre.

CATALUNYA

Já 'n tenim un altra á la llista.

Se titula *El Ciego de Buenavista*, y es una obreta que si bé no ofereix una gran originalitat, distreu y entreté ab la seva acció regularment conduhida y ab la presentació de alguns tipos populars, que tot sovint recordan que al trassarlos, els autors han tingut present el natural.

Una florista y una tabernera 's disputan l'amor de un home: la primera es una bona xicoteta; la segona una qual-sevol. Y es, precisament, per aquesta qu'está encogat el subjecte. Pero un perdis, que ab ella vá tenir un fill, y que la vol, no per ella, sino per la taberna que posseheix, descubreix el marro, y logra que 'l fulano 's casi ab la florista, y la tabernera y l'establiment ab ell.

No es gran cosa tot aixó per interessar, pero com l'acció es moguda y 'l diálech ben parlat, l'obra se sosté, y fins en alguns passatjes alcanza cert relleu, recordant la manera de fer de D. Ramón de la Cruz.

En la música del mestre Torregrossa ressaltan uns couplets de cego, un duo ben desenvolupat y una preciosa romansa de triple molt adequada á la situació del personatge.

N. N. N.

OCTUBRE

Aquest mes mereix tractarse ab respecte y serietat, perque es el més grave y serio de tots els dotze germans.

Deu sé amich d'en Sánchez Guerra donchs ab tot y ser dels llarchs perque té trenta-un día, vint-y sis son de treball y solament cinch de festa y encare dominical.

Ni una festa entre senmana, ni dugas en un plegat, ni res de tot lo que tenen els altres mesos del any.

Ni una Ascensió, ni un Sant Jaume, ni un *Corpus*, ni un Sant Joan, ni uns Rays, ni una Candelera, ni una Mercé ni un Nadal.

Quatre senmanas seguidas senceras, justas, cabals, sense una festa d'*estranquis*... per forsa ha de ser pesat.

Deu va treballar sis días y el seté establí 'l descans, perque era molt diferent l'indole del seu treball.

—¡Que 's fassi 'l mar!—ell manava:

—¡Que 's fassi la terra!—y... ¡zas!
la terra 's quedava aixuta y d'aygua s'omplia 'l mar.

Si ell hagués treginat l'aygua á galledas per fé l mar, y hagués dut tota la terra á cabassos sobre 'l cap, hauria establert sens dupte el descans á torn impar.

¡Que n'hi va de diferencia d'un Deu á un pobre mortal!

Per 'xó nosaltres, els homes, que com ell no podém tant, trobém qu'és el mes d'Octubre poch festiu y massa llarch.

Llarch, variable, sense festas, rúfol, trist y malcarat, s'entreté destruhint, estúpit, lo que 'ls altres van crear.

Durant aquest mes que corra, las flors se van assecant, y els arbres perden las fullas... y els lorxateros el pá.

Durant aquesta mesada

fa fret y caló al plegat; pro ni la caló es prou forta ni 'l fret estarrufa 'l nás.

Aixís, veyém tots els días per las Ramblas passejar senyors ab barret de palla y ab el sobretodo al brás.

Es el mes de las rarasas, es el mes dels disbarats, es el mes que las senyoras passen ab dificultat.

S'han de fer roba groixuda y s'han de comprá abrichs llarchs; sombreros de pél y ploma, botinas d'anar pel fanch, y tot aixó, no cal dirho, no 's lluheix y costa car.

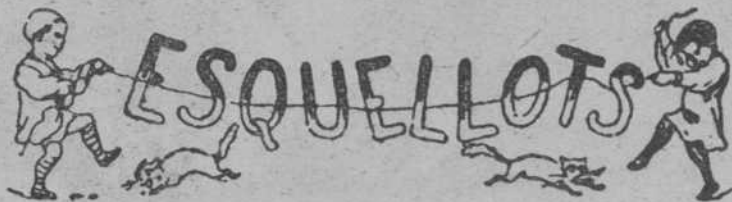
Sort tenen que ara 'ls teatros comensan á funcionar y poden aná á exhibirhi las bonas pells y els gabans.

Perque, aixó sí, en aquesta época potsé lo poch ló que hi há, es que s'obran mals teatros y faltan bons comediantes.

Fora d'aixó, el mes d'octubre es pobre d'actualitats y de la mussa festiva un enemich declarat.

Ell á falta d'altres mérits, si de bondats es escás, es pródich en feriduras y abundant de costipats.

PEP LLAUNÉ

El famós *Coso blanco* va perdent el color de la pu resa. Ha vingut l'hora de passarse 'ls comptes y h. prés el color de camiser quan fuig.

¿Diuhen que no saben quín es aquest color?

Preguntin'ho al Sr. Aurigemma: ell els ho expli cará.

Pero, per si ell feya l'orni—que tot podria ser— els ho explicarém nosaltres.

**

Entre en Francisquet y l'Ajuntament y en pago de deixarli aquest últim el Parch «propiedad de todos los barceloneses» se convingué destinar una part de l'entrada á beneficencia, en la forma se güent:

Si 'l número de assistents no passava de 10,000, el 10 per cent. Essentde 10 á 15 mil el 15 per cent. Y passant de 15 mil el 50 per cent.

Ara bé: el número de assistents va alcanzar á 20,420, segons comprobació de *ambas partes*. ¿Quánt li correspon al Ajuntament, segons el tracte, al destí á beneficencia?

Son fabas contadas: l'entrada á pesseta, l'ingrés ascendí á 20,420 pessetas. El 50 per cent, ó sigui la meytat, son 10,210.

Donchs, en virtut de haverse tret els comptes á la mida del gust del Sr. Aurigemma, no n'ha fet efectivas més que 4,460.

..

S'han fet una especie de comptes del gitano, en la següent forma:

El 10 per 100 de las 10 000 primeras. . .	1,000 Ptas.
El 15 per 100 de las 5,000 següents.. .	750 »
El 50 per 100 de las 5,420 del computo. . .	2,710 »
Total.	4,460 »

EL PA Y EL POBLE

—¿Patins á n' aquesta hora?
No crech que alcans me donguis:
per' atraparme á mí
has d' aná ab automóvil.

UN DE TANTS

—¿Que vindrá á dinar avuy, senyoret?
—No, dona. ¿Que no sabs que ara 'ls regidors sempre
estém convidats?

Els pobres quedan defraudats en 5,750 pessetas.
Y com que l' Ajuntament fa 'ls ulls grossos, y 'ls
pobres en aquest plet no tenen paraula... la *blancura*
del *Coso* s' ha tornat de un color molt dificultós.

El Sr. Aurigemma ha ingressat de benefici líquit
pel sol concepte d' entradas, 15,900 pessetas. A las
quals hi ha que agregar lo que ha ingressat per loca-
litats que deu ascendir á una suma considerable.
Aixó ja no es el valor de una camisa, sino de tota
una camisería entera y verdadera.
Y ara que li tornin á deixar el Parch porque 's
diverteixi ab l' excusa de la beneficencia.
Lo que dirá ell:—La caritat ben entesa comensa
per hu mateix.
Y lo que dirán els pobres:—Aquí 'ls que hem quedat
ben *divertits* hem sigut nosaltres.

Continúan encare en el seu lloch las preciositats
funerarias de la Plassa de Catalunya. Exposadas á
sol y á serena, y á las bufadas del vent, las unas se
destenyeixen; las otras se posan tortas.
Hi ha qui preposa que 's rebateji la Plassa.
En lloch de Plassa de Catalunya que se 'n digui
Plassa del Padró.
Aprobat; pero ab una petita adició, per evitar confu-
sions y per una rabó de justicia.
En tot cas: Plassa del Padró de la Ignominia.

Diu un periódich que l' altre día va ser sorpresa
una partida de joch en un *Círcul polítich*.
Y 's queixava un colega de que no 's precisés
quina classe de *Círcul* viciós era l' sorprés, tota ve
gada que de republicá no ho era pas.
Y está clar. Y fins me sembla á mí que no es tant
indispensable consignarho.
¿Qué feyan els punts al cap-de vall? ¿No jugavan
ab els reys? Donchs ja están definitos: monárquichs,
pur sang.

UN AJUNTAMENT GRACIÓS

—¡Qué chent más rumbosa esos rechidors! Han tenido gracias para todo el mundo.

Coro municipal:

«Aném á Zaragossa,
anemhi tots plegats:
hi ha quinze mil pessetas
y las podrém gastar.»

Aixís diu que ho cantan á la Casa Gran, y son tants els aficionats á emprendre 'l viatge, que l' arcalde del rey, encarregat de triarse ell mateix els companys, se torna mico.

Jo d' ell, proposaria aumentar la consignació, fins á poderme'n emportar á tot el Consistori.

¡Ah, y que pochs n' hi faltarían!

Sería un viatge de primera convocatoria.

—Y bé—preguntava un edil dels preferits—¿portarém la banda municipal?

—Per supuesto.

—¿Y massers, y agutzils y municipals de caballería?

—Naturalment. Y fins els gegants y 'ls nanos si tant convé. Y un escamot de serenos, y una companyia de burots y una secció de cassa gossos.

—Y nosáltres els concejals anirém de rigurosa etiqueta ¿no es aixó?

—Sí, senyor: de frach y gorra.

De Buenos Ayres ens arriba una noticia trista. Ha mort l' Enrich Casellas.

Era un periodista il·lustrat, y tant com il·lustrat, actiu, y tant com actiu emprenedor.

A Buenos Ayres publicá durant molt temps un

periódich catalá. Més tart va organisar el servey de propaganda de la fábrika de cigarrillos de 'n Malagrida. Aquell espléndit concurs nacional de cartells, únich en el mon, sigué obra seva.

En companyia del seu bon amich, l' opulent fabricant, empengué un llarch viatge per América y Europa. Aquí tinguerem el gust de saludarlo quan el Sr. Malagrida efectuá sa fastuosa boda. Portava viva la impressió dels Estats Units y tenia la febre de las grans empreses.

Malalt estava al embarcarse cap al Riu de la Plata... y allí ha mort en la flor de la joventut, y en l' esclat de sas ardorosas esperansas de progrés y de fortuna. ¡Pobre Enrich Casellas!

El grèmi de cafeters ha acordat suprimir el rom y l' anissat que servían ab el café.

¡Adéu copeta del estudiant!

Qui vulgui ferla en lo successiu, tindrà que pagar-la apart.

La que se servía ab el café se la beu en Maura, en recompensa al gran tino que va desplegar ab la lley dels alcohols.

Lo més extrany es que beventse tan rom y tant ayguardent de ínfima classe, no se 'n vaji de bigotis.

¿Volen dir que s' aguantaría si tots els perjudicats li donguessin una empenta?

Me sembla á mí que valdría la pena de probarho.

Un altre article que també s' eleva: el pá.

No més que tres céntims per kilo... Tres centimets no més... Una limosna de pobre.

Pero es el cas que l' actual elevació vé á continuació de moltas altres elevacions anteriors, y porta trassas de no ser encaré la darrera.

Ab tot aixó y ab anar escursant el pes, que ja 'ls forners se 'n cuydarán, no ho duptin, dintre de

CONSELL DE METJE

—¡Débil, débil, extremadament débil!... A vosté li convindría menjar forsa... ¿Per qué no 's fa concejal?

PROPOSICIÓ ACEPTABLE

—Mire V., señor Alcalde, aquí hay un hombre que diu que de tot aquello de la plaza de Cataluña 'n dá catorce pesetas y diez y nueve céntimos.

poch temps el públich consumirá un pa com unas hostias.

Y tot per no decidirse á consumirlo de crostons.
De crostons y caygui 'l qui caygui.

De *La Renaixensa*:

«Pero per més que 'ls pares vulgan allunyar á sos fills y fillas de quant fa referencia al llenguatge catalá, los hi es imposible lograrlo, y fins devegadas los hi surten fills catalanistas. Y no cal dir que també las noyas catalanejan quan un bon catalá ben plantat los hi fa l'aleta.»

Es molt cert; pero ha de ser ben plantat, mascle y d'empenta.

Ara, quan es un d'aquells de figura de retaule gótic, que cantan els *Segadors* ab veu de pollastre tissich, las de més bon aconsolar giran la carona, dibent:

—¡Uix, quin tipol! A un'altra porta, germanet!

Notas características del descans dominical el passat diumenje:

Trencadissa de vidres de aparadors de colmados y prop de un miler de denuncias de altres tants establiments que no varen tancar, entre 'ls quals s'hi contan 846 tabernas.

Per lo vist l'implantació del descans va com una seda.

Aquí treballa tothom. Els que obran la botiga, els que tiran pedras

als aparadors y els que denuncian als que tenen obert.

Cada hñ á la seva manera, tothom treballa.

¿Y á veure perquè no s'han de consentir las corridas de toros en diumenje? ¿Que per ventura ignoran que poden ser motiu de saludable edificació espiritual, tant ó més que las iglesias? Llegeixin lo qu'escriu un periódich ab tota la serietat qu' exigeix aquesta classe de noticias. Se tracta de un prodigi, de un miracle, realiat en una Plassea de toros.

«Un devoto picador, viéndose á punto de ser encornado por un terrible toro, imploró el auxilio de Cristo en la Cruz, el cual se le apareció en el punto mismo y desclavando uno de sus sacratísimos brazos del madero, le hizo un gran quite á punta de capote.»

¿Que tal? ¿Y hem de consentir que 'ls diumenjes, precisament el día del Señor, se perdi l' ocasió de que 's realisin aquests portentos?

¿Volen dir que no 's relaxarán els innats sentiments católics del poble espanyol?

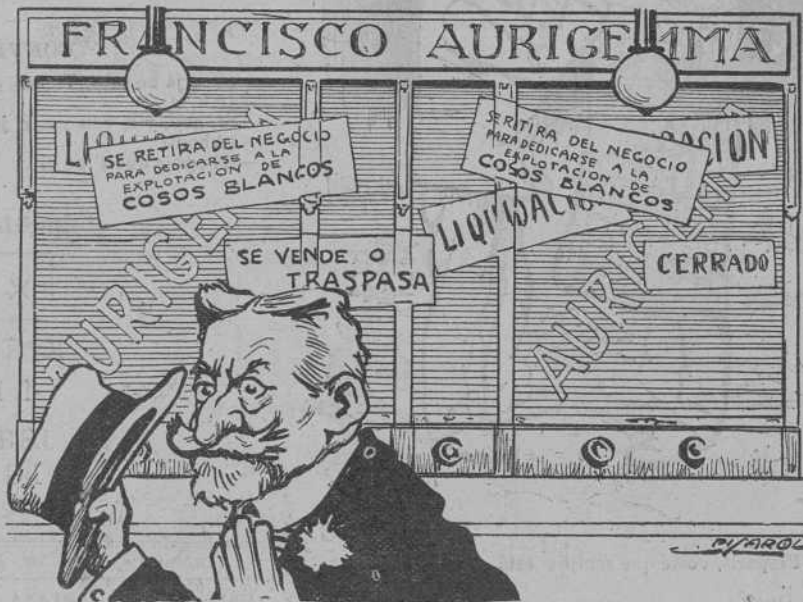
A veure ¿qué fa l' episcopat?

A una nena li pregunta un amich de la familia:

—Digas, filla meva ¿quánts anys tens??

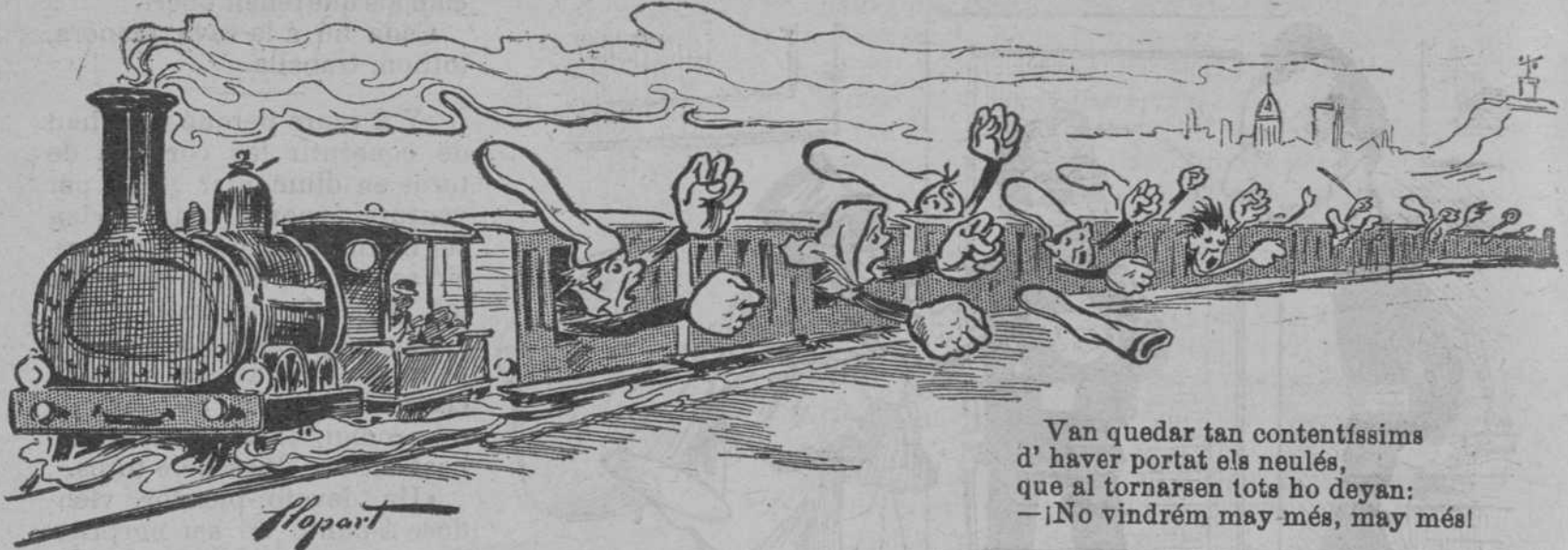
—Aixó depén. Quan surto á passeig ab el papá 'n tinch deu. Y quan surto á passeig ab la mamá, no més que sis.

¡QUINA VINYA!

—¡Ja ho crech! Que s'hi diverteixi un'altra fent calçotets y camisas.

LA MARXA DELS FORASTERS

Van quedar tan contentíssims
d'haver portat els neulés,
que al tornarsen tots ho deyan:
—¡No vindrem may més, may més!

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN L'ÚLTIM NUMERO

- 1.ª XARADA.—*De di-ca.to-ria.*
- 2.ª ANAGRAMA.—*Muller—Remull.*
- 3.ª TRENCA-CLOSCAS.—*La cançió del ndufrago.*

- 4.ª FRIVOLITAT.—*Rach—Bech—Rich—Roch—Ruch.*
- 5.ª CONVERSA.—*O'm—sis.*
- 6.ª GEROGLÍFICH COMPRIMIT.—*Tenorios.*

MALA NOTICIA

—Preparis, vosté que sempre está encostipat. El go-
bern...
—¿Qué?
—Va á posar una contribució sobre 'ls estornuts.

TRENCA-CAPS

ANAGRAMA

Desde 'l tot de casa feva
deya la Antonia al séu fill
que corria y feya brinco
ab una moneda als dits:
—Afányat, pro ten cuidado
que no 'ls total pel camí.

J. COSTA POMÉS

TRENCA-CLOSCAS

PACO DE LARA

Formar ab aquestas lletas el títul d' un drama catalá.

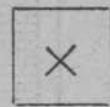
A. CARARACH

CONVERSA

—¿Que ja ho sabs, Tomás, que farás festa demá?
—¿Ah, sí...?
—Sí, noy, y si vols venir, junts anirém á fira.
—¿Ahont?
—Al poble que t' he dit.

DOS DE N.

GEROGLÍFICH

K K K

L I

DREJ

I G I

BONAVIDA

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

OBRA NOVA

EL CODIC CIVIL A CATALUNYA

PER ANTONI M.ª BORRELL Y SOLER

Un tomo, Ptas. 8

JACINTO CAPELLA

BARCELONA AL DIA

Capritxo cómic-líric en un acte

Ptas. 1

LEÓN DENIS

EN LO INVISIBLE

ESPIRITISMO Y MEDIUMNIDAD

Tratado de espiritismo experimental

Los hechos y las leyes

Un tomo en 8.º, Ptas. 3

En qué consiste la superioridad

DE

LOS ANGLO-SAJONES

POR EDMUNDO DEMOLINS

Un tomo en 8.º, Ptas. 5

El alcohol en la industria

Tomo 4.º de la

ENCICLOPEDIA ILUSTRADA

Ptas. 0'50

KENSIRO TOKOTOMI

NAMI-KO

NOVELA JAPONESA

Ptas. 2

EDMUNDO DE AMICIS

MANCHAS DE COLOR

Tomo 91 de la COLECCION DIAMANTE

Un tomo en 8.º, 2 reales

Any XVII de sa publicació

ALMANACH
DE
LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

pera 1905

ESTÁ EN PREMPSA

Poden nostres corresponals formular demanda d' ALMANACHS.

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en llibransas del Giro Mútuu ó bé en sellos de franquig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém l' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certícat. Als corresponals se 'ls otorgan rebaixas.

EL DEBUT DE 'N BORRÁS Á MADRIT

Ten cuydado, que aquest ós
sol gastar malas joguinas:

las que avuy son bellas flors
¡que no se 't tornin espinas!